

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY
TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

Ro'yxatga olindi:
№ 55-60230100
2024- yil " 10 " 15

"TASDIQLAYMAN"
SamDU rektori:
R.I.Xalmuradov
2024-yil " " "

**TURK TILI TARIXI (Türk Dili tarihi)
FAN DASTURI**

Bilim sohasi:	200000 – Gumanitar soha
Ta’lim sohasi:	230000 – Gumanitar fanlar
Ta’lim yo’nalishi:	60230100 – Filologiya va tillarni o‘qitish

Fan/modul kodi 1TF2304		O'quv yili 2025-2026	Semestr III	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi		Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Tanlov		Turkcha		2	
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy (soat)
	Turk tili tarixi (Türk Dili tarihi)	50		70	120

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	I. FANNING MAZMUNI Fanni o'qitishdan maqsad – “Turk tili tarixi” fanini o'qitishdan maqsadi – turk tilining bir necha asrlik shakllanish va taraqqiy etish dinamikasini kuzatish, qadimgi turkiy-run yozuvi, eski turk yozuvi, tarixiy grammatika, davrlar osha yetib kelgan qo'yozma manbalar va ularning mavjud nashrlaridagi ashyoviy materiallarga suyangan holda fonetik, leksik, morfologik hamda sintaktik xususiyatlari haqida bilim berishdir. Fanni o'qitishning vazifalari – talabalarda turk tili tarixining vujudga kelishi va davrlari bo'yicha bilimlarni shakllantirish va mustahkamlash; oltay tillar oilasi, turk va mo'g'ul tillarining alohida ajralib chiqishi, turkiy tillar tarixida xun davri. Qadimgi turkiy til yodgorliklari fonetikasi, leksikasi, morfologiyasi va gap qurilishi haqida bilim berishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Dünya dil aileleri. Dil ailesi, birbiriyle aynı kökten gelen ve soysal açıdan akraba dil topluluğuna verilen ad. Aynı dil ailesine mensup dillerin, ortak bir proto dilden türediği kabul edilir. Ethnologue'a göre dünyada 7.000'i aşkın yaşayan dili kapsayan 142 farklı dil ailesi bulunmaktadır. Dil aileleri, bir filogenetik ağaç şeması olarak gösterildikleri için kendilerine <i>dil ağacı</i> da denir. Bu sebeple alt

	bölmelerine de <i>dil kolları</i> denir. Bazı diller bulundukları aile içindeki bir alt grubun tek temsilcisi olarak soyutlanmış (izole) olabilirler.
M2	Altay Dil Birliği Kuramı. Altay dilleri teorisi, Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Korece ve Japoncanın bir dilden, yani Ana Altay dilinden geldiği görüşüne dayanan bir teoridir. Araştırmacılar arasında, Korece ve Japoncanın bu gruba dahil olup olmadığı konusunda zaman zaman tartışmalar yaşansa da son yıllarda bu iki dil de Altay dil ailesi içinde anılmaya başlanmıştır. Türk, Moğol ve Mançu-Tunguz dilleri arasındaki yakınlığın, genetik akrabalıktan kaynaklandığı görüşü ilk olarak Strahlenberg tarafından ortaya atılmıştır.
M3	Türkoloji. Türk Lehçelerinin Sınıflandırılması. 19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Rusya bilim çevrelerinde önemi gittikçe artan Türkoloji çalışmaları neticesinde, çeşitli Türkologlar tarafından Türk lehçelerinin dilbilim kriterlerine göre sınıflandırılması başlı başına bir mesele haline almıştı. Çeşitli Türk boyları tarafından konuşulmakta olan Türkçe'nin pek çok lehçe ve şiveye ayrılıyor olması, bu diller arasında göze çarpan bir çok ses farklılıklarının ve gramer yapılarının bulunması Türk lehçelerinin sınıflandırılmasında farklı görüşlere yol açıyor, Avrupalı ve Rus Türkologlar kendi görüşlerine göre Türk lehçelerinin sınıflandırılmasında değişik yollara başvuruyor ve farklı sonuçlara ulaşıyorlardı. Avrupalı Türkologlar uzun yıllar Ural ve Altay dillerinin akraba oldukları fikrini savunmuşlardı. Bu yıllarda Ural-Altay dilleri kavramı bilimsel literatürde yer edinmişti.
M4	Türk Dilinin Tarihi Devirler. Türk dilinin bin yıllar süren bir yolculuğu; doğudan batıya, kuzeyden güneye milyonlarca kilometreyi bulan bir yayılım / dağılım alanı; onlarca farklı kültürle etkileşmekten kaynaklanan bir iç değişim ve dönüşüm serüveni vardır. Türk dilinin bu çok özellikli yolculuğu yerli ve yabancı araştırmacılarca resmedilmeye çalışılmış, türlü dönemlendirme ve tasnif denemeleri yapılmıştır. Öncelikle Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri aydınlatılmaya çalışılmış, Türk dilinin Ural1 –Altay2 dil grubunda yer aldığı, bu gruptaki dillerle akraba olduğu öne sürülmüştür. 18. yy.m birinci yarısında İsveçli subay Philipp von Strahlenberg tarafından dillendirilen bu görüş. Türk dili araştırmalarında yaygın olarak benimsenmiş, birçok Türk dili gramerinde Türk dili, Ural-Altay dil grubunda gösterilmiştir.
M5	En Eski Türkçe Çağı. Eski Türkçe Çağı: 8. – 10. yüzyılları nazari

	olarak Miladın ilk asırlarında başladığını kabul ettiğimiz ve ilk ele geçen metinleri sekizinci asra ait olan bu yazı dili 12-13. asra kadar devam etmiş olup bu devre Türk yazı dilinin ilk devresini teşkil etmektedir.
M6	İlk Türkçe Çağı. İlk Türkçe Dönemi (Pre-turkic) dönemidir. Altay dil birliğini kabul edenler için ise bu dönemde Türk dili, Ana Altaycadan ayrılmış ve bağımsız bir dil olarak gelişmeye başlamıştır. Bu dönemin başlangıcı için kesin bir zaman verilmemekle birlikte MÖ 3500'lü yıllardan milat sıralarına kadarki süreç gösterilir.
M7	Orta Türkçe Dönemi (x-xv. Yüzyıllar). Karahanlı Türkçesi. Orta Türkçe (Türki veya Türkçe) Orta Çağ'ın (900-1500) çoğunu kapsayan Türk dil ailesinin gelişimindeki bir aşamayı ifade eder. Özellikle bu terim dilbilimciler tarafından Orta Asya, İran ve Selçuklu Türklerinin kontrol ettiği Ortadoğu'nun diğer bölgelerinde bu dönemde konuşulan bir grup Karluk ve Oğuz ve ilgili dillere atıfta bulunmak için kullanılır.
M8	Harezm Türkçesi. Çağatayca. Konu Çağatay Türkçesinin oluşma süreçleri, Timur Dönemi'nde yaşanan gelişmeler, bu gelişmelerin Türk diline etkisi ve Çağatay Türkçesini Harezm Türkçesinden ayıran dil özellikleri bağlamında değerlendirilecek. 1370 ile 1465 tarihleri arasında Türkistan sahasında yazılan eserler örneğinde bu dönemde yetişen Lutfi, Sekkakî, Şeyhzade Atayi, Yusuf Emirî, Ahmedî, Gedâyî, Seyyid Ahmed Mirza gibi Semerkand ve Herat ekolünden önemli isimlerin eserlerinin yanında bu ekolün dışında kalan Sibicâbî'nin Gülistan Tercümesi (1397-1398) ve Hüseyin-i Harezmî tarafından yazılan Keşfü'l Hüda (1431) da çalışmaya dâhil edilerek konu açıklanacak.
M9	Kuzey-Batı Türkçesi (Kıpçakça). Batı Türkçesi (Oğuzça). Kıpçak dilleri (Kuzeybatı Türk dilleri olarak da bilinir), Ukrayna'dan Çin'e kadar uzanan Orta Asya ve Doğu Avrupa'nın çoğunda yaklaşık 28 milyon kişi tarafından konuşulan Türk dil ailesinin bir alt koludur. Bu grupta en çok konuşulan dillerden bazıları Kazakça, Kırgızca ve Tatarcadır.
M10	Selçuklu Dönemi Türkçesi (XII-XIII Yüzyıl). Anadolu bölgesinde kurulup gelişmeye başlayan Selçuklu Dönemi Türkçesi, bir yandan konuşma diline dayalı bir yazı dili oluşturma mücadelesi verirken bir yandan da birer kültür dili durumundaki Arapça ve Farsçaya karşı mücadele yürütülen bir dönemdir. Bu nedenle ortaya konan eserler oldukça sınırlıdır.

M11	Beylikler Dönemi Türkçesi. 13. yüzyılın sonu ile 15. yüzyılın başlarına kadar uzanan bu dönemde Türk dili, Selçuklu döneminin devamı olarak artık Eski Türkçenin izlerinden arınmış müstakil bir yazı dili olma konumuna geçmiştir. Bu geçişte özellikle Anadolu beyliklerinin önemi ve etkisi çok büyüktür.
M12	Osmanlı Dönemi Türkçesi. Osmanlı Türkçesi 13. ile 20. yüzyıllar arasında Osmanlı Devleti'nin yayılmış olduğu bütün ülkelerde kullanılmış olan Arapça ve Farsçadan etkilenmiş bir Türk dilidir. Osmanlı Türkçesinin alfabesi Arapça ve Farsça harflerden oluşmaktadır.
M13	Modern türkçe Çağı. 20. yüzyıldan itibaren bugünü de içine alan bütün Türk bölgelerinde devam eden Türkçedir. Geçmişte olduğu gibi bugün de çok geniş bir alanda oldukça hareketli bir görünüm arz eden Türkçe, günümüzde yirmiye yakın yazı diliyle varlığını devam ettirmektedir. Bugün Türk lehçelerinin büyük bir kısmı devlet dili, yazı dili, edebî dil, edebiyat dili, vb. statüsünde kullanılmaktadır: Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan Cumhuriyetleri; Rusya Federasyonu içinde Tataristan, Başkurdistan, Çuvaş, Kabartay-Balkar, Karaçay-Çerkes, Dağıstan, Tuva, Saha (Yakut), Altay, Hakas Cumhuriyetlerinde, bu cumhuriyetlerin adıyla aynı adı taşıyan Türk lehçeleri bu sayılan cumhuriyet, bağımsız cumhuriyet ve/veya muhtar cumhuriyetlerde belirtilen statüye sahiptir.
III. Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)	
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi. (I, II semestrlar uchun)	
A1	Kaynakları Bakımından Dünya Dilleri
A2	Yapıları Bakımından Dünya Dilleri
A3	Türk Dilinin Dünya Dil Aileleri İçindeki Yeri
A4	Türkoloji. Türk lehçelerinin Sınıflandırılması.
A5	Türk Dilinin Tarihi Dönemlerinin Sınıflandırılması. En Eski Türkçe Çağı. İlk Türkçe Çağı.
A6	Eski Türkçe Çağı
A7	Eski Doğu Türkçesi (VI-X. Yüzyıllar)
A8	Orta Türkçe Çağı (X-XV. Yüzyıllar)
A9	Harezm türkçesi. Çağatay türkçesi
A10	Batı Türkçesi (Eski Oğuz Türkçesi)
A11	Osmanlı dönemi türkçesi

A12	Modern Türkçe Çağı
-----	--------------------

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

“Turk tili tarixi (Türk Dili tarihi)” fani bo'yicha mustaqil ishlarining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Dunya Dil Aileleri
2.	Ural-Altay Dillari Kurami
3.	Altay Dil Birligi Kurami
4.	Altay Dillerinin Ses Denklikleri Meselesi
5.	Altay Dillerinin Ortak Ozellikleri
6.	Altay Dillerinin Yayılma Alanlari ve Kollan
7.	Altay Dillari ile Ilgili Bazı Rakam ve İstatistikler
8.	Altay Dillari ile Ilgili Genel Bibliyografya
9.	Turkoloji. Turk Lehcelerinin Sınıflandırılması
10.	Radlof'un Tasnifi
11.	Ramstedt'in Tasnifi
12.	Samoylovic'in Tasnifi
13.	Rasanen'in Tasnifi
14.	Talat Tekin'in Tasnifi
15.	Lars johansorit'in Tasnifi
16.	İlk Turkce Çağı. Hunlar. Hunların Dili. İlk Turkcenin Lehcelere Ayrılması
17.	Eski Turkce Çağı. Eski Batı Turkcesi
18.	Eski Doğu Turkçesi (VI-X. Yüzyıllar)
19.	Uygurlar ve Eski Uygurça
20.	Eski Uygurcanın Türk Dili Tarihindeki Yeri
21.	Kokturkçe ile Eski Uygurça Arasındaki Başlıca Farklılıklar
22.	Orta Turkçe Dönemi (X-XV. Yüzyıllar). Karahanlı Türkçesi
23.	Harezmi Türkçesi. Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Başlıca Eserler
24.	Çağatayca. Çağatay Türkçesiyle Eser Veren Başlıca Sanatçılar.
25.	Çağatayca Sözlükler. Çağatay Üzerinde Yapılmış Başlıca Çalışmalar
26.	Kıpçak Türkçesi. Kıpçak Türkçesi Dil Yادıgarları.
27.	Batı Türkçesi (Oğuzca).
28.	Beylikler Dönemi Türkçesi.
29.	Dede Korkut Oğuznameleri
30.	Osmanlı Türkçesi Gramer ve Sözlükleri
31.	Modern Türkçe Çağı
32.	Meşrutiyet Yıllarında Türk Dili (1908-1911)
33.	Gaspırali İsmail Bey ve Türkçecilik Hareketi

34. Cumhuriyet Döneminde Türk Dili

Not: Konularla ilgili makale, monografileri okumak, anlamak ve kayd etmek slayd hazırlamak gerekir.

“Türk tili tarixi (Türk Dili tarihi)” fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Jumladan, turk tilining vaqt o'tishi bilan boshidan kechirgan o'zgarishlari va tarixiy xronologiyasi haqida umumiy ma'lumotlar berilib, tilshunos olimlar tomonidan uni ma'lum davrlarga bo'lish, ichki va tashqi tarixini o'rganish, mumkin bo'lgan yoshini hisoblashda foydalanilgan ma'lumot nuqtalari ta'kidlanadi. Bundan tashqari, o'quvchilarga turk tilining o'ziga xos xususiyatlari, to'g'ri talaffuz shakllari, o'zbek va turk tillarida mavjud bo'lgan, biroq turli ma'noli so'zlar, predloglar, ijobiy-inkor gap shakllari, raqamlar, savol berish, o'zingni tanishtirish, salomlashish va gapirish usullari haqida ma'lumot beriladi.

3. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

“Türk tili tarixi” fani bo'yicha bakalavrlar o'zbek tili tarixini davrlashtirish masalasi, eski turkiy adabiy til va uning yodgorliklari tavsifi, eski adabiy tili va shu tilda bitilgan yozma manbalari, turk tilining fonetik, leksik, grammatik taraqqiyotiga doir ma'lumotlarga hamda o'zbek adabiy tilining shakllanish va rivojlanish bosqichlariga, ko'k turk yozuvi bitigtoshlari, qadimgi turk-moni yozma yodgorliklari, turk-budda diniy-falsafiy asarlari til xususiyatlari, qadimgi turkiy yozuvlar, ularning kelib chiqish va qo'llanish tarixiga doir **tasavvur va bilim**ga ega bo'lishi;

tarixiy tilshunoslikning nazariy va amaliy masalalarini tahlil qilish, turk tili tarixini davrlashtirish masalasiga munosabat bildirish, eski turkiy adabiy til va uning yodgorliklarini tavsiflash, eski o'zbek adabiy tili va shu tilda bitilgan yozma manbalarni tahlil qilish. Turk tilining fonetik, leksik, grammatik taraqqiyotiga doir ma'lumotlarni umumlashtirish, o'zbek adabiy tilining shakllanish va rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish, o'zbek adabiy tilining qardosh turkiy tillar bilan munosabatini faktik material asosida yoritish **ko'nikmalariga ega** bo'lishi;

til tarixi masalalariga doir metodlarni, kichik matnlarni fonetik, leksik, morfologik hamda sintaktik tahlil qilishi, adabiy tilining shakllanish va rivojlanish bosqichlarini bilishi, qadimgi turkiy tilga oid (run yozuvidagi) til materiallarini o'qishi, ularni fonetik, leksik, grammatik, jihatdan tahlil qilish bo'yicha **malaka hosil qilishi kerak.**

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;

	• interfaol keys-stadilar; • tarqatma materiallar; • ko'rgazmali qurollar; • munozara; • o'z-o'zini nazorat; • "Aqliy hujum"; • "Muammo"; • qiyosiy tahlil; • turli xil nostandart testlar; • Ko'chma dars mashg'ulotlari.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
	6. ASOSIY ADABIYOTLAR: 1. Türk Dilim' Genel Bir Bakış, TDK Yay., Ank. 1964 2. DİYARBEKİRLİ, Nejat, "Kazakistan'da Bulunan Eşik Kurganı", Cumhuriyet'in 50. Yılıma Armağan, İst. 1973, s. 298 3. DOERFER, Gerhard, "Temel Sözcükler ve Al tay Dilleri Sorunu", TDK Belleten 1980- 1981, s. i-16 4. Doğuştan Dünümüze Büyük İslâm Tarihi, Anadolu Türk Devletleri, Çağ Yay. İst. 1984. 5. Ebûlgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime, (Haz. Zühal Kargı Ölmez), Ankara 1996. 6. ECKMANN, Janos, "Harezmi Türkçesi", Tarihi Türk Şiveleri, TKAE Yay., Ank. 1979. 7. "Memlûk-Kıpçakçının Oğuzlaşmasına Dair", TDAY-Belleten, 1964, s. 35-37. 8. Çağatayca El Kitabı, (Çev. Günay KARAAĞAÇ), İ. Ü. Edebiyat Fak. Yay., İst. 1988. QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR: 9. EKER, Sücr, Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yay., Ank. 2003 - ERASLAN, Kemal, "Ahmed Yesevi", TDV İA, C. 11, İst. 1989, s. 161 10. Divân-ı Dikmeden Seçmeler, Ank. 1991, s. 35 11. ERCİLÂSUN, Ahmet 13., "Türk Dil Kurumu ", Türk Dili, Sayı 561 -Eylül 1998, s. 179-182 12. "Bengütaş Edebiyatı", Büyük Türk Klâsikleri, C. 1, Ötügen-Söğüt

	Yay., Ank. 1995. 13. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Dil ve Edebiyat", Türkler, C. V, s. 779 14. EREN, Hasan, "Utul-Altay Dilleri", Türk Ansiklopedisi, C. 33, s. 26. 15. Türklük Bilimi Sözlüğü I, Yabancı Türkologlar, TDK Yay., Ank. 1998 16. ERGİN, Muharrem, Dede Korkut Kitabı I-II, TDK Yay., Ank. 1989 17. Kadı Burhaneddin Divanı, İst. 1980 18. Orhun Abideleri, İst. 1998 19. Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yay. İst., 2003 20. GABAIN, A. von, Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ank. 1988 21. GENÇ, Reşat, "Karahanlılar", Doğuştan Günümüzü Büyük İslâm Tarihi, C. VI, İst. 1989. S. 137 22. GOLDEN, Peter B., Türk Halkları Tarihine Giriş, Çev. Osman KARATAY, Karam Yay., Ank. 2001. 23. GÖKYAY, Orhan Şaik, "Dede Korkut", TDV İA, C. 9, İst. 1994, s. 78. 24. GÖMEÇ, Saadettin, Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü, AKM Başkanlığı Yay., Ank. 1997. 25. GÜLENSOY, Tuncer, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yay. Ank. 2000 26. GÜLSEVİN, Gürer, Ahmedî-i Dâ'î, Miftaitü'l-Cenne(Mer'in-Dil Özellikleri-Söz Dizini), İnönü Üni. Sosyal Bil. Enstitüsü, Malatya 1992 (Basılmamış doktora tezi). 27. Türkoloji Kaynakları ve Bibliyografyası, (İnönü Üniversitesi, Ders Notları : 5), Malatya, 1986 28. HACİEMİNOĞLU, Necmettin, Karahanlı Türkçesi Grameri, TDK Yay., Ank. 1996. 29. HARMATTA, János, "Az avarok nyölvének k'rdöshez" Antik Tanulmányok, C. 30, S. 1, s. 71-84 (Türkçesi: Hicran Akın, Ayarların Dil Sorununa Dair/Doğu Avrupa'da Türk Oyma Yazılı Kitabeler, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ank. 1988, s. 10-15) AXBOROT MANBALARI: 1. http://www.tomer.ankara.edu.tr 2. www.turkcede.org 3. http://www.yabancilaraturkce.com 4. http://www.ipekvoluyabancilaricinturkce.com/ 5. http://www.abcturkish.com/ 6. http://www.vee.org.tr/ 7. http://www.turkceogretimi.com/
--	---

7.	Fan dasturi Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024-yil 24-avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Z.Baynazarov – SamDU, Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.
9.	Taqrizchilar: E.Yilmaz – SamDU, Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti katta ilmiy xodimi, PhD. (ichki) (tel:(99)159 58 10). B.Bilir – SamDChTI, “Yaqin sharq tillari” kafedrası o'qituvchisi. (tashqi) (tel:(93)196 16 27).
10.	Tuzuvchi: Z.Baynazarov – SamDU, Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi (ichki) (tel:(99)582 93 81).

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – Nosirov A.

O'zbek tilshunosligi
kafedrası mudiri

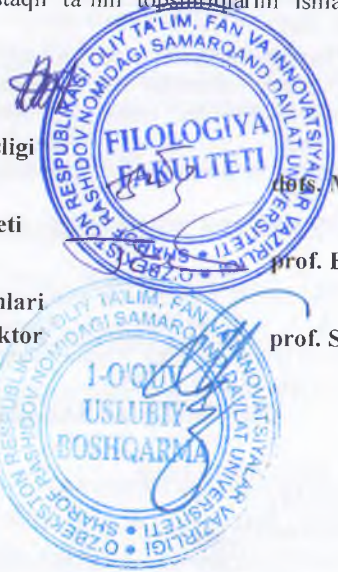
Filologiya fakulteti
dekani

SamDU o'quv ishlari
bo'yicha 1-prorektor

dos. Mahmadiyev Sh.S.

prof. Eltazarov J.D.

prof. Soleyev A.S.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Filologiya fakulteti
Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun
tuzilgan “Qadimgi turkiy til” (Eski Türk Dili) fani bo'yicha fan dasturiga

TAQRIZ

Mazkur dastur Filologiya fakulteti Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun “Qadimgi turkiy til” (Eski Türk Dili) fani bo'yicha tuzilgan bo'lib, unda shu ta'lim yo'nalishining mazmun-mohiyati, xususiyatlari inobatga olingan. Ushbu fan dasturida ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlarini bajarishda zarur bo'ladigan ko'rsatma, tavsiya va adabiyotlar keltirib o'tilgan. Bundan tashqari, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, ularni bajarish uchun ko'rsatmalar, fanni o'qitish natijalari – shakllanadigan kompetensiyalar, ta'lim metod va texnologiyalari, kredit olish uchun qo'yilgan talablar, baholash mezonlari batafsil bayon qilingan. Shuningdek, mazkur fan dasturidan mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda kerakli bo'ladigan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda tavsiya etiladigan manbalar ham o'rin olgan.

Fan dasturi fanning asosiy mazmuni, talabalar bilim, malaka va ko'nikmalariga qo'yiladigan talablar bo'lajak filologlarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy va muhim ta'limiy tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan.

Yuqorida qayd etilganlarni inobatga olgan holda, mazkur fan dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan shu yo'nalishdagi fan dasturlarining oldiga qo'yadigan barcha zaruriy talablarga javob beradi deb hisoblayman. Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi uchun “Qadimgi turkiy til” (Eski Türk Dili) fanidan tuzilgan ushbu fan dasturini ta'lim yo'nalishida foydalanish uchun tavsiya etaman.

SamDChTI Yaqin Sharq tillari
kafedrası dotsenti, PhD

Bilir B.
Bilir B.
NING IMZOSINI
TASDIQLAYMAN

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Filologiya fakulteti
Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun
tuzilgan "Qadimgi turkiy til" (Eski Türk Dili) fani bo'yicha fan dasturiga**

TAQRIZ

Filologiya fakulteti Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun "Qadimgi turkiy til" (Eski Türk Dili) fani bo'yicha tuzilgan ushbu fan dasturida mazkur ta'lim yo'nalishining mazmun-mohiyati, va xususiyatlari inobatga olingan. Ushbu fan dasturi "Tanlov fanlar" qatoridan o'rin olgan bo'lib, unda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarini bajarishda zarur bo'ladigan ko'rsatma, tavsiya va adabiyotlar keltirib o'tilgan. Bundan tashqari, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, ularni bajarish uchun ko'rsatmalar, fanni o'qitish natijalari – shakllanadigan kompetensiyalar, ta'lim metod va texnologiyalari, kredit olish uchun qo'yilgan talablar, baholash mezonlari batafsil bayon qilingan. Mustaqil ta'lim shakllarida talaba bajarishi lozim bo'lgan jihatlar yoritilgan. Shu bilan birga, mazkur fan dasturidan mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda kerakli bo'ladigan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda tavsiya etiladigan manbalar ham o'rin olgan.

"Qadimgi turkiy til" (Eski Türk Dili) fani bo'yicha tuzilgan dastur fanning asosiy mazmuni, talabalar bilim, malaka va ko'nikmalariga qo'yiladigan talablar bo'lajak filologlarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy va muhim ta'limiy tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan. Xorijiy tilni o'rganishda uning o'zbek tili bilan mushtarak tarixi bilish kelajakda turk tili va adabiyoti bo'yicha mutaxassisga ko'makchi bo'ladi.

Qayd etilgan tikrlarni inobatga olgan holda, mazkur fan dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan shu yo'nalishdagi fan dasturlarining oldiga qo'yadigan barcha zaruriy talablariga javob beradi deb hisoblayman. Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi uchun "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fanidan tuzilgan ushbu fan dasturini ta'lim yo'nalishida foydalanish uchun tavsiya etaman.

**Turkologiya ilmiy tadqiqot
instituti direktori**

R. Ruzmanova